

Examen HAVO
2017

tijdvak 1
maandag 22 mei
9.00 - 12.00 uur

maatschappijwetenschappen (pilot)

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 53 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzing voor de kandidaat

Als in een vraag staat dat je een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan gebruik je in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

Opgave 1 LEGO

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over LEGO: het speelgoed en het bedrijf dat het speelgoed maakt. Het speelgoed bestaat uit gekleurde kunststofblokjes en figuren.

Gebruik tekst 1.

LEGO werd beschuldigd van een gebrek aan diversiteit in zijn speelgoedproducten.

- 2p **1** Leg uit dat de mate van diversiteit in speelgoedfiguren in verband te brengen is met het hoofdconcept verhouding. Gebruik in je uitleg:
- het hoofdconcept verhouding;
  - een voorbeeld uit tekst 1.
- 2p **2** Beredeneer op welke wijze diversiteit in speelgoedfiguren de bindingen in de samenleving kan versterken. Gebruik in je redenering:
- het kernconcept representativiteit;
  - het hoofdconcept binding.
- 2p **3** Beredeneer dat een toename van de diversiteit in speelgoedfiguren kan zorgen voor een verandering in de socialisatie van kinderen. Gebruik in je redenering:
- het kernconcept cultuur;
  - het kernconcept socialisatie.

In de jaren zeventig zat een briefje met een boodschap ingesloten bij de verpakking van LEGO-speelgoed. De boodschap kwam op het volgende neer: “De behoefte om iets te creëren is bij jongens en meisjes even groot. Zij bouwen wat er in hun hoofd opkomt op de manier zoals zij willen. Niet alleen jongens maar ook meisjes vinden het leuk om een ruimteschip te bouwen. En niet alleen meisjes maar ook jongens vinden het leuk om poppenhuizen te bouwen.”

Een van de dimensies van Hofstede waarop culturen te onderscheiden zijn, is masculien versus feminien.

- 2p 4 Leg uit of de boodschap bij het LEGO-speelgoed meer past bij een masculiene of bij een feminiene cultuur. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip masculiene cultuur of van het begrip feminiene cultuur volgens de dimensie van Hofstede.

Opgave 2 Kermismensen

Bij deze opgave horen tekst 2 en tabel 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over kermismensen, mensen die de kermissen in het land verzorgen.

Gebruik tekst 2 en tabel 1.

De heilige communie is een feestelijk rooms-katholiek ritueel voor kinderen van ongeveer 7 jaar. In tabel 1 is secularisering te herkennen. Een kenmerk van rationalisering is dat de productie van kennis steeds meer centraal is komen te staan.

- 3p 5 a Leg uit dat secularisering past bij het proces van rationalisering. Gebruik in je uitleg:
- een voorbeeld uit tabel 1;
  - een **ander** kenmerk van het proces van rationalisering.
- b Leg uit of de viering van de communie zoals in tekst 2 beschreven, typerend is voor het proces van rationalisering. Gebruik in je uitleg een voorbeeld uit tekst 2.

Gebruik tekst 2.

- 2p 6 Leg uit welke functie van socialisatie te herkennen is in de viering van de communie. Gebruik in je uitleg:
- een functie van socialisatie;
  - een voorbeeld uit tekst 2.

Er zijn factoren die de sociale cohesie tussen burgers kunnen vergroten, zoals gedeelde waarden en normen.

- 1p 7 Beredeneer op welke wijze gedeelde waarden en normen de sociale cohesie binnen de kermisgemeenschap kunnen vergroten. Gebruik in je redenering het kernconcept sociale cohesie.

Opgave 3 Het einde van Streuvel?

Alle gegevens in deze opgave zijn fictief.

Bij deze opgave horen de tabellen 2 en 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Streuvel is een gemeente met 1043 inwoners. In 2018 staat een gemeentelijke herindeling gepland. Streuvel en de veel grotere buurgemeente Lage Zoerden zullen dan worden samengevoegd tot een nieuwe gemeente. De belangrijkste aanleiding voor deze samenvoeging is dat hierdoor de nieuwe gemeente meer financiële middelen heeft om zorg te bieden aan kwetsbare groepen in de twee gemeenten, zoals mensen met langdurige schulden.

Een aantal inwoners is echter tegen deze herindeling en heeft zich georganiseerd in een actiegroep. De actiegroep heeft een raadgevend referendum aangevraagd: een volksstemming onder de kiesgerechtigde bevolking van Streuvel, die dan naar de stembus mag gaan om te stemmen voor of tegen de gemeentelijke herindeling. Om een raadgevend referendum aan te vragen, had de actiegroep een minimumaantal handtekeningen van de inwoners van Streuvel nodig. Dit aantal werd behaald, waardoor het raadgevend referendum doorging.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

- 2p 8 Leg uit dat een referendum een politieke institutie is. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept politieke institutie;
  - een voorbeeld uit de inleiding van deze opgave.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

- 2p 9 Geef een argument om de gemeentelijke herindeling **wel** door te voeren. Gebruik in je argumentatie:
- een voorbeeld uit de inleiding van deze opgave;
  - een kernconcept.
- Noem in je antwoord de naam van dit kernconcept.

Gebruik tabel 2.

In tabel 2 staan gegevens over de uitslag van het referendum. De gemeenteraad kan bij de besluitvorming over de gemeentelijke herindeling de uitslag van het referendum overnemen.

- 2p 10 Geef op grond van tabel 2 een argument voor de gemeenteraad om de uitslag van het referendum over te nemen. Gebruik in je argumentatie:
- een voorbeeld uit tabel 2;
  - een kernconcept bij het hoofdconcept verandering.
- Noem in je antwoord de naam van dit kernconcept.

Gebruik tabel 3.

Uit tabel 3 blijkt dat de tegenstemmers verschillende redenen hadden om tegen de gemeentelijke herindeling te stemmen.

- 2p 11
- Leg uit in welke reden van de tegenstemmers uit tabel 3 een kernconcept bij het hoofdconcept binding te herkennen is. Gebruik in je uitleg een kernconcept bij het hoofdconcept binding. Noem in je antwoord de naam van dit kernconcept.
  - Leg uit in welke **andere** reden van de tegenstemmers uit tabel 3 het begrip collectieve identiteit te herkennen is. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip collectieve identiteit.

Opgave 4 Straattaal of het Nederlands van de toekomst

Bij deze opgave hoort tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over het gebruik van straattaal door jongeren.

- 1p 12 Beredeneer of jongeren die dezelfde straattaal spreken, altijd een groep te noemen zijn. Gebruik in je redenering het kernconcept groepsvorming.

Gebruik tekst 3.

Er is een onderscheid tussen globalisering op economisch, juridisch, politiek, sociaal-cultureel en ecologisch gebied. Deze gebieden noemen we dimensies.

- 3p 13 Leg op grond van tekst 3 uit dat straattaal past bij een geglobaliseerde samenleving. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept globalisering;
  - een van de bovenstaande dimensies van globalisering;
  - een voorbeeld uit tekst 3.

Gebruik tekst 3.

In de laatste regel van tekst 3 staat: “Het is de taal van de straat en de sprekers zullen dus ook wel nooit verder komen dan die straat.” In dit citaat is een vooroordeel te herkennen over de sociale mobiliteit van jongeren die straattaal spreken. Dit vooroordeel kan gevolgen hebben voor de maatschappelijke positie van die jongeren.

- 2p 14
- Leg uit dat dit citaat gaat over de sociale mobiliteit van jongeren die straattaal spreken. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip sociale mobiliteit.
  - Beredeneer op welke wijze dergelijke vooroordelen over de sociale mobiliteit van jongeren die straattaal spreken, gevolgen kunnen hebben voor de maatschappelijke positie van deze jongeren. Gebruik in je redenering een omschrijving van het begrip positietoewijzing.

Stel dat jij een onderzoek doet naar straattaal onder jongeren. De onderzoeksvraag is: “In hoeverre is er sprake van sociale cohesie tussen jongeren die dezelfde straattaal spreken?”

- 3p 15
- Formuleer een enquêtevraag om de mate van sociale cohesie te meten tussen jongeren die dezelfde straattaal spreken.
Je mag het woord ‘cohesie’ niet gebruiken.
  - Formuleer vier antwoordmogelijkheden voor de persoon die de enquêtevraag beantwoordt.
  - Geef een reden waarom je met deze enquêtevraag de mate van sociale cohesie meet. Gebruik in je antwoord het kernconcept sociale cohesie.

Opgave 5 De glorie tijd en de neergang van de kraakbeweging

Bij deze opgave horen de teksten 4 en 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over kraken. Kraken is het in gebruik nemen van een leegstaand gebouw zonder toestemming van de eigenaar. Het verschijnsel kraken kwam op in de jaren zestig als reactie op jarenlange leegstand van panden in tijden van woningnood. Kraken gebeurde onder andere door jonge mensen die moeilijk aan betaalbare woon- en werkruimte kwamen, met name studenten, werklozen en kunstenaars. Rond 1980 waren krakers erg actief. In die tijd kwamen zij regelmatig in aanvaring met de autoriteiten (politie en justitie). Tot 2010 was het wettelijk toegestaan om een gebouw te kraken als dat gebouw meer dan 12 maanden leegstond. In 2010 werd kraken volledig bij wet verboden, dus ook na 12 maanden leegstand.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Er zijn twee benaderingen die maatschappelijke conflicten verklaren: de conflictbenadering van Marx en de conflictbenadering van Huntington.

- 2p 16 Beredeneer of het conflict tussen krakers en de autoriteiten, zoals in de inleiding weergegeven, te verklaren is met de benadering van Marx of met de benadering van Huntington. Gebruik in je redenering:
- de inleiding van deze opgave;
  - een kenmerk van de gekozen benadering.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Vanuit politieke stromingen kan er verschillend gedacht worden over een kraakverbod.

- 2p 17 Geef een argument **voor** een kraakverbod. Gebruik in je argumentatie:
- een voorbeeld uit de inleiding van deze opgave;
  - een uitgangspunt van de liberale stroming.

Gebruik tekst 4.

In tekst 4 wordt verslag gedaan van een ontruiming van kraakpanden in Amsterdam-Oost. In de beschrijving van de ontruiming zijn verschillende soorten machtsbronnen te herkennen.

- 2p 18 Geef:
- een actor uit tekst 4 die over een politieke machtsbron beschikt;
  - een voorbeeld uit tekst 4 waar het gebruik van deze politieke machtsbron uit blijkt.

Gebruik tekst 4.

In het overheidsbeleid zijn verschillende strategieën voor de bestrijding van criminaliteit te herkennen. Een strategie is ondersteuning en hulpverlening.

- 2p 19 – Welke twee **andere** strategieën zijn te herkennen in tekst 4?
– Geef bij elke strategie een voorbeeld uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Er zijn twee modellen die beschrijven hoe actoren zich opstellen bij een conflict: het harmoniemodel en het conflictmodel.

- 2p 20 Leg uit welk model te herkennen is in het gedrag van de krakers in tekst 4. Gebruik in je uitleg:
– een kenmerk van het gekozen model;
– een voorbeeld uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Er zijn verschillende factoren of omstandigheden die belangrijk zijn voor het slagen van een effectieve samenwerking. Een van die factoren is compromisbereidheid.

- 2p 21 – Welke **andere** factor dan compromisbereidheid die belangrijk is voor het slagen van een effectieve samenwerking is te herkennen in tekst 4?
– Geef van deze factor een voorbeeld uit tekst 4.

Gebruik tekst 5.

- 4p 22 Leg met behulp van tekst 5 uit dat de kraakbeweging in haar glorie tijd macht had. Gebruik in je uitleg:
– twee elementen van het kernconcept macht;
– bij elk element een voorbeeld uit tekst 5.

Gebruik tekst 5.

Een begrip uit de mediaframing-hypothese is het begrip frame. In tekst 5 zijn frames over kraken te herkennen.

- 1p 23 Welke verandering in het frame over kraken is in tekst 5 te herkennen? Gebruik in je antwoord een omschrijving van het begrip frame uit de mediaframing-hypothese.

Gebruik tekst 5.

- 3p 24 Beredeneer met behulp van tekst 5 waarom een kraakverbod in de glorie tijd van de kraakbeweging **niet** werd ingevoerd. Gebruik in je redenering:
- de kraakbeweging **of** de Eerste Kamer als betrokkene in de politieke besluitvorming;
  - een van de barrières van het barrièremodel;
  - een voorbeeld van deze barrière uit tekst 5;
  - een omschrijving van het begrip hindermacht of realisatiemacht.

Gebruik tekst 5.

Uit tekst 5 blijkt dat criminaliteit een relatief begrip is.

- 2p 25 Leg op grond van tekst 5 uit dat criminaliteit een relatief begrip is. Gebruik in je uitleg een voorbeeld uit tekst 5.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.